

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Благой Никитов Видин

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.3. Политически науки (Международни отношения), обявен в ДВ, бр. 61/28.07.2017 г. с кандидат гл. ас. д-р Мариета Христова Рабохчийска.

1. Данни за конкурса.

Конкурсът за редовен доцент по научната специалност международни отношения е обявен в Държавен вестник, бр. 61 от 28.07.2017 г. за нуждите на катедра „Международно право и международни отношения“ на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Единствен участник в конкурса е гл. ас. д-р Мариета Рабохчийска, която е подала документи в срок и в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ (ПУРПНСЗАДСУ). Със заповед № РД 38-599 от 25.09.2017 г. на Ректора на СУ съм определен за вътрешен член на научното жури. С решение на журито, взето на проведеното на 16.10.2017 г. заседание, ми е възложено изготвянето на становище по конкурса.

2. Данни за кандидата, включително учебно-преподавателска дейност.

Мариета Рабохчийска завършва средното си образование в Първа английска езикова гимназия в гр. София с пълно отличие, а висшето си образование – през 2000 г. в СУ „Св. Климент Охридски“, Юридически факултет с магистърска степен по международни отношения. В рамките на същия факултет под моето научно ръководство тя разработва докторска дисертация на тема: „Правното положение на Европейската общност и Европейския съюз в системата на международните отношения“, която защитава успешно през 2009 г. пред Специализирания научен съвет по правни науки към Висшата атестационна комисия (ВАК). Присъдена ѝ е образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност международно право и международни отношения. Осъществила е редица специализации и изследователски проекти в чужди учебни и научно-изследователски центрове в Брюж, Белгия; Флоренция, Италия; Хага, Холандия, които са изцяло в областта на настоящия

конкурс. Има участия в международни научни конференции, както в страната така и в чужбина, на повечето от които е представила доклад.

От 2001 г. работи като асистент в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, където е главен асистент в катедра „МПМО“. От няколко години преподава и в катедра „Европеистика“ на Философския факултет на СУ. Навсякъде преподавателската ѝ дейност е в областта на международните отношения. Тя води лекции и/или упражнения по дисциплините „Международни отношения“, „История на международните отношения“, „Външни отношения на ЕС“, „Права на човека“ в бакалавърски и магистърски програми. Разработила е няколко учебни програми по преподаваните от нея дисциплини.

Работата със студентите не е само в аудиториите. Била е треньор на студентския отбор, представил СУ на симулацията „Национален модел на ООН“, проведена през 2011 г. в САЩ, Ню Йорк. Била е научен ръководител на три магистърски тези във ФФ на СУ, изготвила е около 50 рецензии на дипломни работи и магистърски тези в ЮФ, ФФ и ФКНФ на СУ. Получава отлични оценки от социологическите проучвания на студентското мнение както в ЮФ, така и във ФФ. От справка за учебната ѝ заетост, издадена от Учебен отдел на СУ, е видно, че тя постоянно надхвърля изискуемия хорариум.

Запознат съм пряко с работата на Мариета Рабохчийска, която има над 16 години опит като университетски преподавател. Тя изпълнява отговорностите на преподавателската дейност компетентно и коректно спрямо студентите. В заключение по тази част от становището искам да посоча, че кандидатът отговаря на изискванията за учебна и преподавателска дейност.

3. Обща характеристика на изследователската дейност на кандидата и оценка на представените по конкурса научни трудове.

В конкурс за хабилитация вторият основен елемент на преценката за годността на кандидата е неговата изследователска дейност, намерила израз в представените научни публикации. Мариета Рабохчийска участва в конкурса за доцент с една монография в обем от 256 страници (това е хабилитационният труд) и 8 самостоятелни студии и статии (една от тях е на английски език), които са публикувани след придобиване на ОНС „доктор“. Представените трудове не повтарят докторската дисертация на кандидата и свързани с нея публикации.

Освен че са публикувани в авторитетни издания (напр. сп. „Международни отношения“, сп. „Норма“, сп. „Дипломация“ на МВнР, сборници на СУ и БАМП) и от

авторитетни издадетства (СИЕЛА, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“), съдържателният преглед на трудовете на д-р Рабохчийска разкрива, че те отговарят на изискванията за академична публикация. Наред с това всички те са пряко свързани с темата и направлението на обявения конкурс. Като част от том 7 на Трудовете по международно право на БАМП, една от публикациите на кандидата е включена в каталога на библиотеката на Хагската академия по международно право в Двореца на мира в Хага, Холандия.

3.1. Оценка на монографичния труд.

Монографичният труд, озаглавен „Политиката за съседство като инструмент на външните отношения на Европейския съюз“, е изцяло по тематиката на обявения конкурс. Инициативата, известна като Европейска политика за съседство (ЕПС), представлява рамка на отношенията на ЕС в широк спектър от сфери с 16 държави от непосредственото му географско обкръжение на изток и на юг. ЕПС е елемент на външната дейност на Съюза и има важно значение за общата външна политика и политика за сигурност на ЕС. Монографията не проследява фактологията на отношенията с всяка от шестнадесетте държави, а анализира ефективността на средството за структуриране и поддържане на отношенията с тези държави.

След запознаване с книгата мога да заявя, че приемам напълно авторската справка за научните и научно-приложните приноси на монографичното изследване, като ще ги разгранича на теоретични и практически. Към първата група отнасям:

- концептуализиране на външните отношения на ЕС през политиката за съседство;
- извършване на всеобхватен и задълбочен анализ на сравнително нов, но изключително актуален проблем на външните отношения на ЕС, какъвто е ЕПС;
- обогатяване на българската научна литература с цялостно, завършено и систематизирано проучване на проблема за ЕПС;
- представяне на дипломатическите и икономическите инструменти на външните отношения на ЕС с открояване на мястото на ЕПС сред тях и особеностите им конкретно в сферата на политиката за съседство, както и разграничаване на привидно синонимните понятия „външна политика“ и „външни отношения“ на ЕС;
- систематизиране на инструментите на самата ЕПС, което не може да се открие в този обобщен вид дори в научната литература на чужд език;
- извършване на задълбочен правен анализ на уредбата на ЕПС в Договорите за ЕС;
- разглеждане през призмата на политиката за съседство на договорната правоспособност на ЕС като едно от най-важните проявления на международната

му правосубектност, както и открояване на спецификата на всички международни договори на ЕС със съседните държави. Споразуменията за асоцииране със съседите на изток и на юг са представени в общата рамка на споразуменията за асоцииране, практикувани изобщо от ЕС;

- изясняване на същността на смесените споразумения на ЕС, включително чрез анализ на елементите на различните определения за тях и на практиката на Съда на ЕС по този въпрос, както и чрез критика за приложимостта им днес. Направен е анализ на смесените споразумения на ЕС – тема, която не е разработвана в българската специализирана литература;
- представяне на целия процес на формулиране и провеждане на ЕПС по оригинален начин, а именно – чрез проследяване на ролята в тази връзка на институциите, органите и длъжностите на ЕС. Подобно „влизване в кухнята“ на ЕС не само дава представа за деликатните междуинституционални взаимодействия и дори съперничество по линия на ЕПС, но има и практическа стойност.

Към групата на практическите приноси отнасям:

- позоваването на сериозен брой нормативни и документационни източници под формата на международни договори на ЕС, решения на Съвета на ЕС за тяхното сключване, становища и решения на Съда на ЕС, съобщения на Европейската комисия, доклади и резолюции на Европейския парламент и др. По такъв начин изследването е подкрепено с необходимите емпирични данни, а съответните тези – доказани;
- анализът на съвсем новите споразумения за асоцииране с Украйна, Молдова и Грузия, подписани през юни 2014 г., които са от ново поколение;
- извършването на задълбочен политологичен анализ на процеса на преразглеждане на ЕПС, протекъл през 2015 г. С голяма доза критичност авторът е потърсил отговор на въпроса за бъдещето на политиката за съседство. На прегледа на ЕПС е посветена цялата глава трета от монографията, което е несъмнено свидетелство за актуалността и оригиналността на изследването.

3.2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации.

Представените за участие в конкурса студия и статии разкриват трайните научни интереси на гл. ас. д-р Мариета Рабохчийска и нейните последователни изследователски усилия в следните тематични направления:

- международни отношения с акцент върху външните отношения на Европейския съюз, в частност – върху политиката за съседство на ЕС и още по-конкретно – източното и южнокавказкото ѝ направление (публикации № 3, 6 от приложения списък);
- политическо измерение на европейския интеграционен процес – към това направление могат да се отнесат студията за развитието на правната уредба на общата външна политика и политика на сигурност на ЕС, както и статията относно неуспешните проекти през годините за създаване на Европейски съюз (публикации № 2 и 4);
- права на човека – проследено е развитието на правото на дипломатическа и консулска закрила на гражданите на ЕС в чужбина; разгледани са промените в универсалната международноправна регламентация по линия на ООН (публикации № 5, 7 и 8);

По мое мнение като приноси на представените от кандидата статии и студия могат да се посочат:

- концептуалното осмисляне и завършено проследяване във времето на отделни проблеми на международните отношения и външните отношения на ЕС;
- научната новост на повечето статии, които към момента на публикуването си разглеждат малко изследвани и изключително актуални проблеми като например напрегнатите дискусии между институциите на ЕС относно правото на консулска закрила преди окончателното приемане на директивата на Съвета на ЕС;
- характерният за автора самостоятелен анализ на нормативни и документационни източници, който не е самоцелен, а води до съответните изводи (например съпоставката на механизмите за контрол по дванадесет многостранни международни договори в областта на ядреното разоръжаване);
- формулирането и обосноваването на авторски тези;
- оригиналната призма на анализ, възприета в някои публикации - например, хронологичното проследяване на натрупващите се качествени промени в правната уредба на общата външна политика и политика на сигурност на ЕС, за да се докаже, че усъвършенстването именно на правната база на тази политика е предпоставка за нейната по-голяма ефективност и развитие на потенциала ѝ; обосноваване на тезата за жизнеспособността на европейския интеграционен проект през призмата на провалените опити за политическа интеграция и създаване на Европейски съюз.

Прави впечатление, че Мариета Рабохчийска е автор на задълбочено обмислени трудове, които се отличават с прецизен и точен език, с ясно и логично структурирано изложение. От научната продукция е видно е, че умее да обобщава и систематизира, да формулира собствени тези и да ги доказва, както и да обосновава лично мнение.

От приложената към документите справка се установява, че д-р Рабохчийска има 7 цитирания от български и чужди автори, което показва, че тя не е непознат автор в научно-изследователските среди. С оглед на областите, в които работи, кандидатът си служи основно с източници на чужд език, което означава, че е запозната със специализираната литература и извън България.

3.3. Оценка на участието в изследователски и творчески проекти.

Мариета Рабохчийска е член на Българската асоциация по международно право (БАМП) и на Българската асоциация за европейски изследвания (БАЕИ). В периода 2007-2010 г. имам преки наблюдения върху работата ѝ като член на Консултативния съвет по международно право към МВНР, където тя изготвя поредица експертни становища. Наред с това е участвала като експерт (обучител) или член на екипа (координатор) в 5 национални и университетски проекта, включително по европейски програми. Тези участия потвърждават не само организационните качества на кандидата и уменията за работа в екип, но и факта, че нейната експертиза се цени и в практиката.

4. Заключение.

Въз основа на посоченото смятам, че кандидатурата на Мариета Рабохчийска напълно отговаря на критериите за научно-изследователска и учебно-преподавателска дейност и в този смисъл изпълнява изискванията, предвидени в ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и ПУРПНСЗАДСУ. Затова изразявам положителното си становище по конкурса и предлагам на научното жури да вземе решение за заемане на академичната длъжност „доцент“ от гл. ас. д-р Мариета Рабохчийска.

5.12.2017 г.

Проф. д-р Благой Видин